

7/8

ZARYS BIOGRAFICZNY

DR HM PAWŁA MATEUSZA PUCIATY

Paweł Mateusz Puciata /1902-1980/ p.s. "Kardynał", "Matek"
harcmistrz Dr Nauk humanistycznych - Z-ca Profesora.

Wg dokumentów urodził się 17.03.1905 r. w Wilnie ~~figuru-~~
je również Witebsk~~u~~ - gdzie przed rewolucją zamieszkiwał
wraz z rodzicami. Faktycznie jednak jak wspomina A. Wasi-
lewski był o parę lat starszy m.in. w podpisany przez
siebie raporcie 7 Wileńskiej Drużyny Harcerskiej z 1924 r.
podał swój wiek na 22 lata czyli prawdopodobnie ur. w
1902 r. Był synem Edwarda /1871-1921/ inżyniera agronoma
i Heleny z Żmigrodzkich /1875-1946/ właścicieli majątku
ziemskiego pod Witebskiem. Naukę rozpoczyna w Witebsku i
tam też wstępuje do polskiego harcerstwa w latach 1916-17.
Szkolenia i kursy instruktorskie odbył w Witebsku i Połoc-
ku. W 1918 r. przybył wraz z rodzicami do Wilna i tu roz-
poczyna naukę w Gimnazjum im. Joachima Lelewela.

Maturę otrzymuje w 1922 r. rozpoczynając studia na Uniwer-
sytecie im. Stefana Batorego w Wilnie.

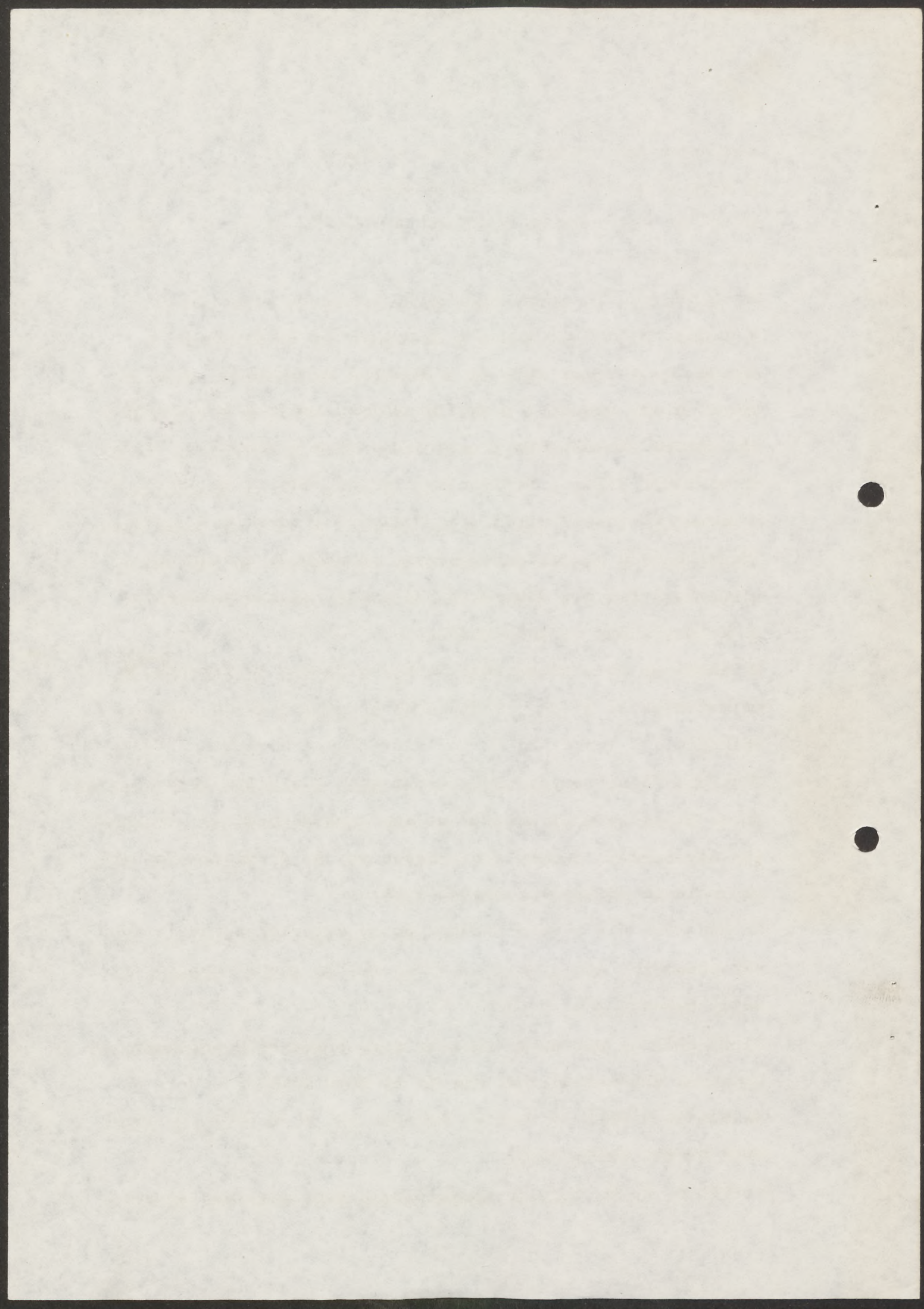
Z uwagi na nagłą śmierć ojca pomocy materialnej udziela Mu
Ks. Leon Puciata oraz wuj Konstanty Żmigrodzki kustosz pol-
skiego Muzeum Narodowego w Raperswilu /Szwajcaria/.

Absolutorium USB uzyskuje w 1926 r. pracując równocześnie
jako nauczyciel historii w wileńskim Gimnazjum Sióstr Na-
zaretanek.

W 1932 r. otrzymuje promocję na stopień doktora.

Od 20.07.1934 r. był nauczycielem historii w Państwowym

2/8

Gimnazjum im. Zygmunta Augusta w Wilnie.

W dniu 4.11.1920 r. została założona w Wilnie VII Drużyna harcerzy, im. Stefana Batorego właśnie przez Pawła Mateusza Puciata.

Od 15.06.1921 r. drużynowym zostaje Feliks Jaguczański.

W I-szym Zlocie Narodowym w Warszawie na Siekierkach w dniach 3 - 8 lipca 1924 r. z chorągwi wileńskiej brało udział 14-stu harcerzy z VII Wileńskiej Drużyny harcerskiej im. Jakuba Jasińskiego z drużynowym Pawłem Mateuszem Puciata na czele /były w Wilnie trzy drużyny VII-ki działające i pracujące równolegle i niezależnie/. W 1925 r. Paweł Mateusz Puciata został instruktorem objazdowym na tak zwaną prowincję. Był też wykładowcą na kursie instruktorskim od 2 do 29.07.1926 r. koło Mickun.

W czasie od 23 - 30.06.1932 r. był Z-cą hm. Józefa Grzesiaka Czarnego na zlocie, który miał miejsce w Wołokumpii pod Wilnem.

W piśmie "Ster" redagowanym przez phm. Antoniego Wasilewskiego na bazie którego została wydana jednodniówka pt. "Wytrwałym Zwycięstwo" ukazał się artykuł hm. P. M. Puciaty na temat X-lecia harcerstwa wileńskiego.

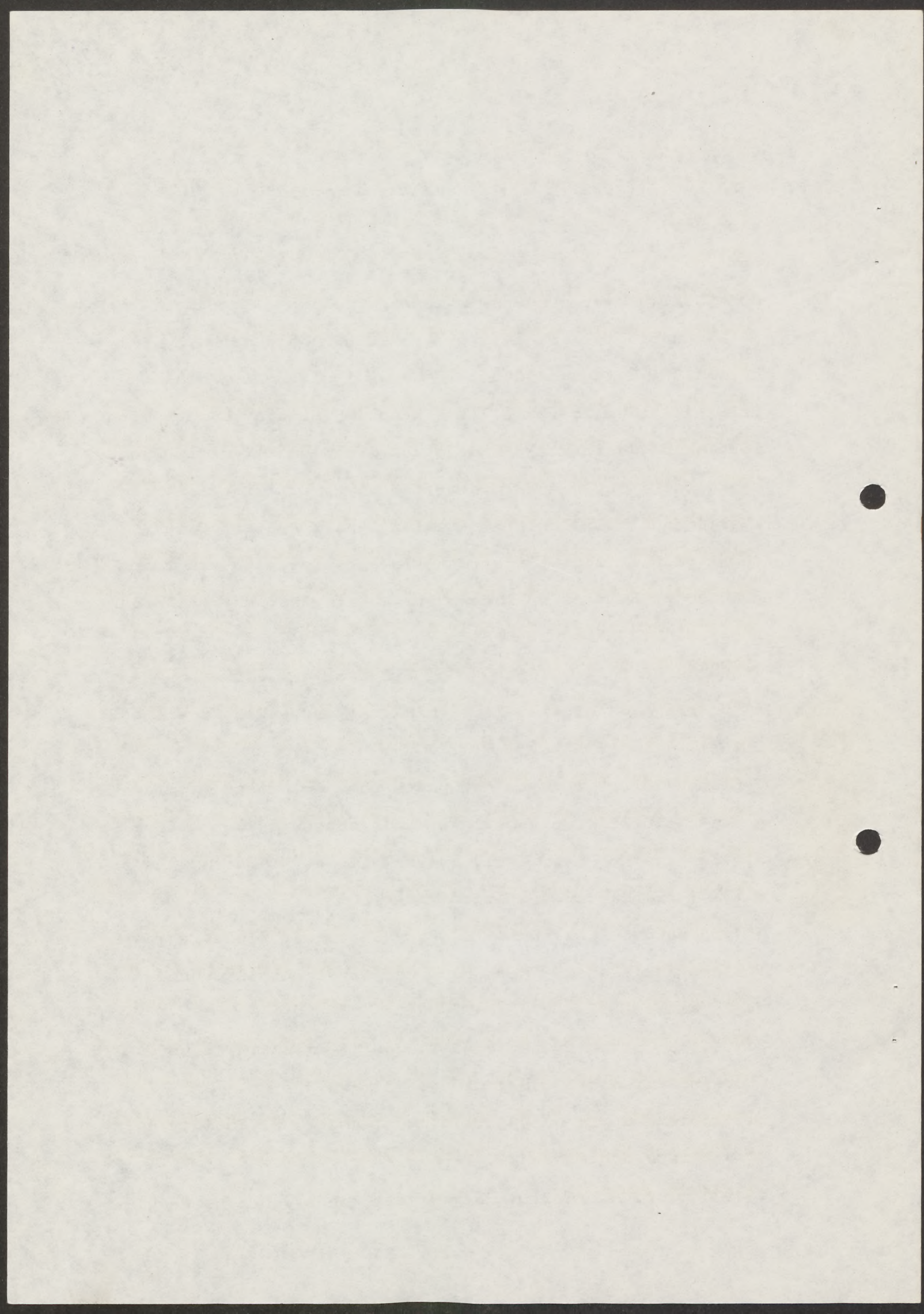
W 1933 roku był członkiem Komendy Chorągwi Wileńskiej, jak też prowadził swoją ukochaną 7-kę /aż do chwili wybuchu II wojny światowej/.

21.04.1933 r. hm. P. M. Puciata został mianowany Komendantem Chorągwi Wileńskiej. Był nim do 23 maja 1935 r.

Na zlocie w Spale w 1935 r. drużyna hm. P. M. Puciaty uzyskała bardzo dobrą ocenę.

W 1936 r. P. M. Puciata zorganizował obóz wędrowny do Włoch

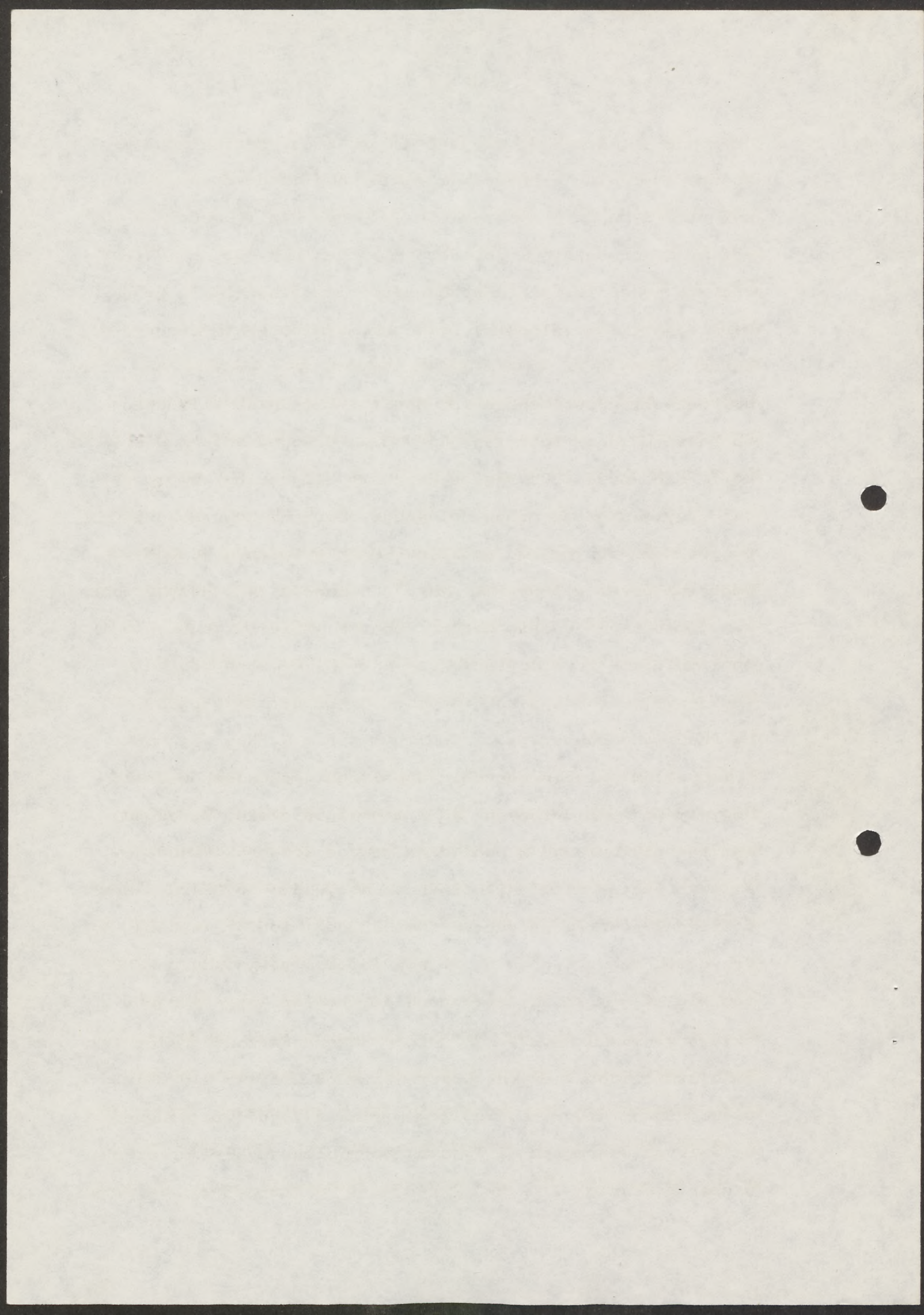

otrzymując tam początkowo przydomek, który stał się potem pseudonimem okupacyjnym "Kardynał" /charakterystyczny nos, sylwetka i maniery dystygowane, sposób bycia bardzo życzliwy i serdeczny, a jednocześnie poważny/. Dr hm. P. M. Puciata wyróżniał się nieprzeciętnymi zdolnościami, władał biegle językami: włoskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Hm. Bolesław Pietraszkiewicz ostatni komendant Wileńskiej Chorągwi Harcerzy później już w czasie wojny Kdt "Zawiszków" /Młodzieżowa Chorągiew Harcerzy Wileńskich/ zapamiętał wizytę złożoną przez delegację chorągwi nuncjuszowi papieskiemu przybyłemu do Wilna. Otóż w imieniu Komendy Chorągwi przemówił On "Kardynał" do nuncjusza w języku włoskim nie posługując się żadnymi notatkami i to tak biegle i poprawnie, że zdumiony nuncjusz zapytał Go skąd posiadał ten język, w tak wysokim stopniu, na co otrzymał od hm. P. M. Puciaty odpowiedź w zartobliwym tonie - "Nazywają mnie "Kardynałem" więc w poczuciu wypełnienia obowiązków stale odbywam podróże do Rzymu "Ad limina Apostolorum". Pokochałem ten piękny kraj i posiadam znajomość języka Dantego..." Należy również nadmienić, iż obok nazywania Go "Kardynałem" przyłgnał również przydomek "Matek" od imienia Mateusz. Przydomek ten prawdopodobnie również był powiązany z faktem wielkiej miłości, serdeczności, braterskiego i ojcowskiego stosunku hm. P. M. Puciaty jaką obdarzał on młodzież oraz swoich podwładnych. Oba te przydomki stały się m.in. pseudonimami hm. P. M. Puciaty w ramach Jego działalności w "Szarych Szeregach" i Tajnych Zorganizowanych Kompletach w czasie okupacji.

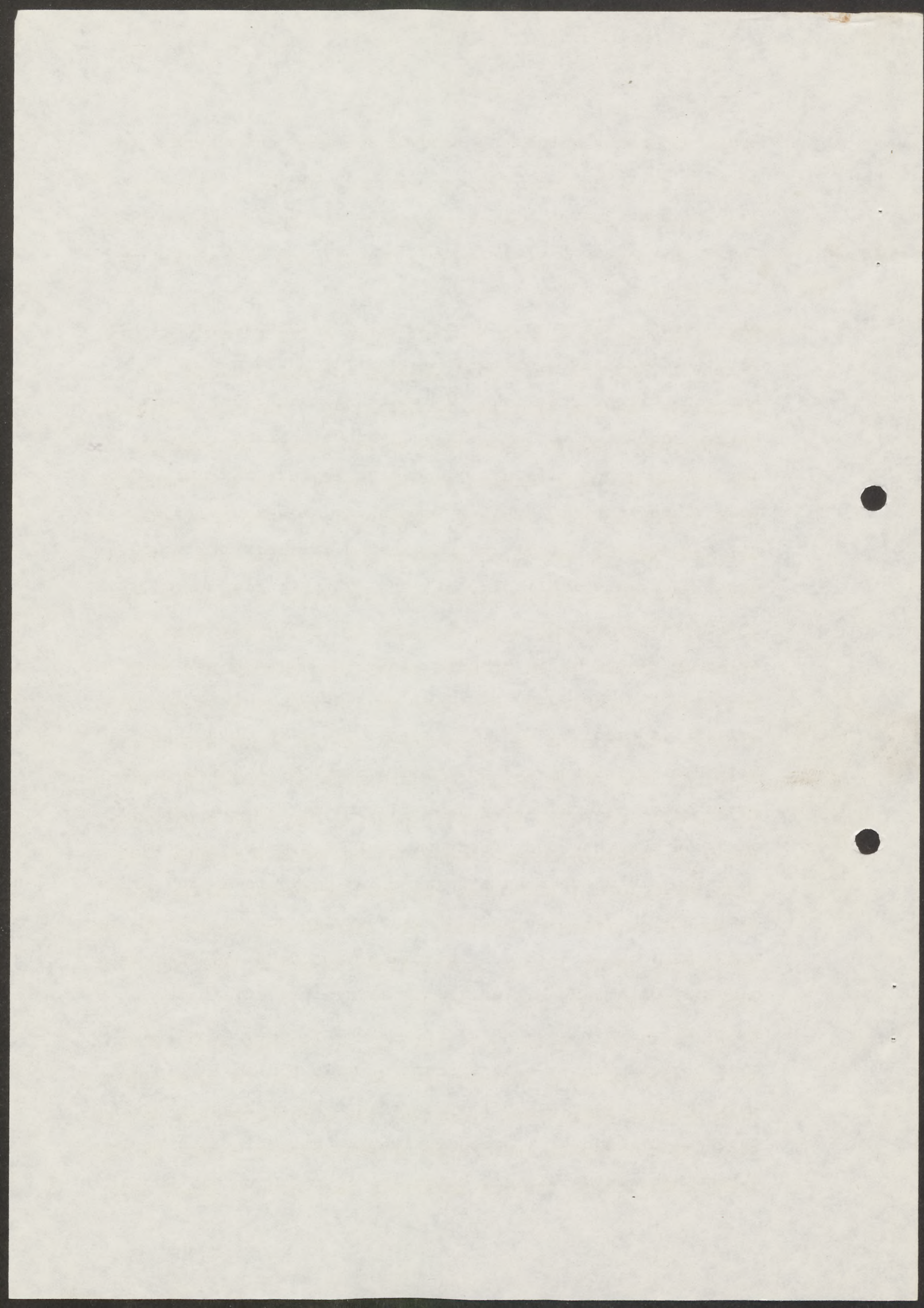
4/8

3.05.1936 r. Dr hm. P. M. Puciata został ponownie wybrany na Kdta Chorągwi Wileńskiej. Nominacja nastąpiła 14.09.

1936 r. W związku z XXV-leciem istnienia ZHP na Wileńszczyźnie od 24.06. do 8.07.1937 r. odbył się zlot w Gielwadziszkach k. Wilna. Kdtem zlotu był hm. P. M. Puciata. W czasie zlotu odbyła się uroczysta msza św. odprawiona przez Metropolitę Wileńskiego bohaterskiej postaci Ks. Arcybiskupa Romualda Jałbrzykowskiego. W czasie zlotu złożono Votum Dziękczynne na ołtarzu Matki Boskiej Ostrobramskiej jako wyraz hołdu i gorących słów wdzięczności za opiekę nad nami. Złożono ślubowanie, że będziemy wierni Jej i Synowi jej Jezusowi, że będziemy wierni Przyrzeczeniom harcerskim w służbie Bogu, Ojczyźnie i Bliźnim, jak ^{Jej} oddania się naszego pod Jej Troskliwą Matczyną opiekę. Akt ten dokonany w dniu 7.07. 1937 był dziełem Jego właśnie jako Komendanta Chorągwi - dziełem przy naszej powszechnej i z dobrej a nie przymuszonej woli i chęci.

W 1937 r. wydał książkę pt. "Wędrownicy" była ona polecona przez Naczelnika Harcerzy jako lektura na temat starszych chłopców zwanych wtedy "Wędrownikami" a później Skautami. Zbliżała się nieuchronnie wojna o jej przygotowaniach przez Niemców był doskonale zorientowany wywiad polski a i tym samym Główna Kwatera ZHP. W związku z tym 10.05.1939 r. został odwołany Dr hm. P. M. Puciata ze stanowiska kdta Chorągwi Wileńskiej przez Główną Kwaterę Harcerzy. Było to daleko idące przewidywanie wojny i skutków jakie poniesie Polska i aktyw kierowniczy tak polityczny jak i społeczny. Stanowisko to objął następnie na specjalny rozkaz hm. Zbigniewa Trylskiego Naczelnika GKH hm. Bolesław Pietraszkiewicz. Chodziło

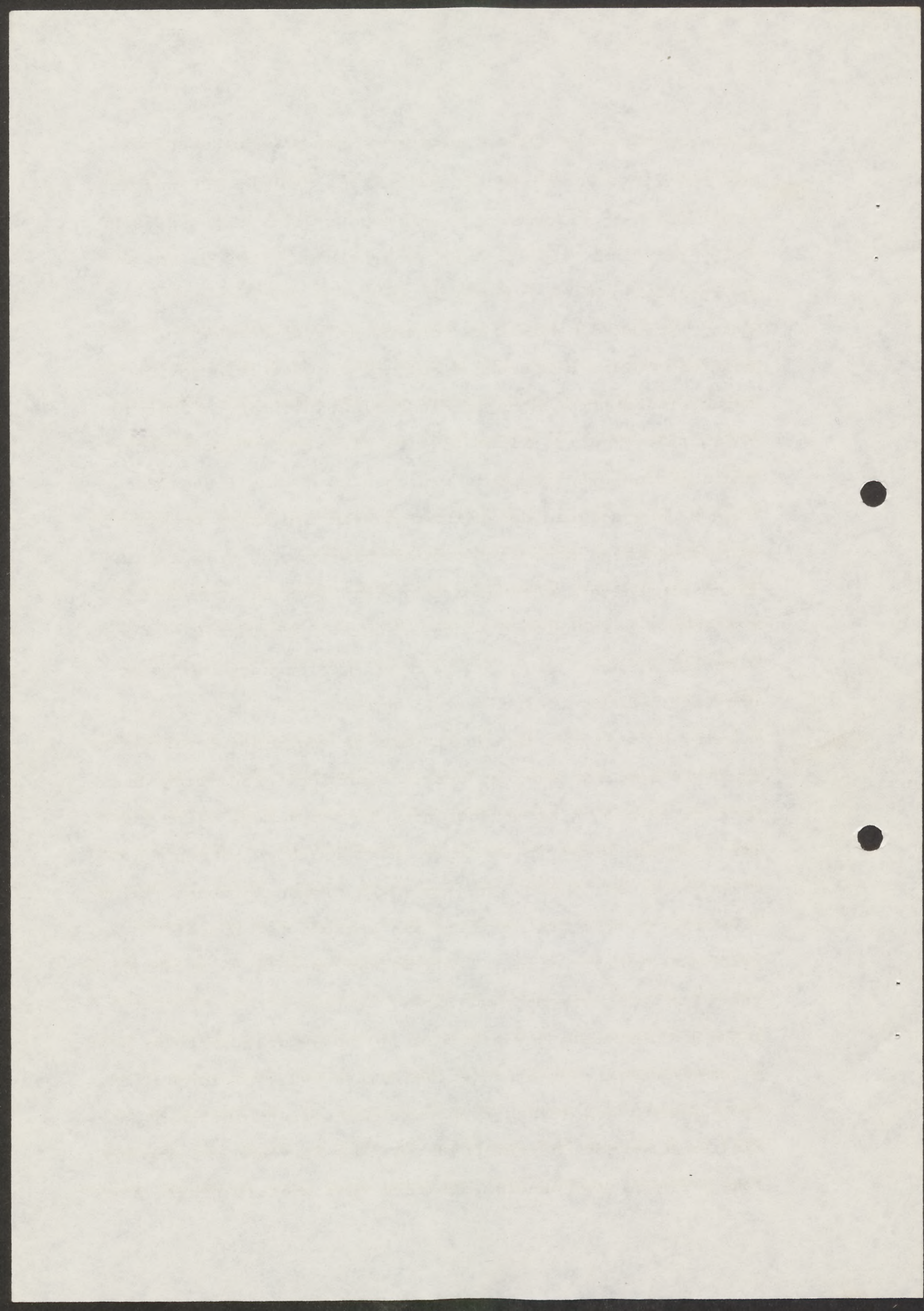
5/8

m.in. również nie tylko o ochronę i głębokie zakonspirowanie hm. P. M. Puciaty jako byłego kdtą Chorągwi Wileńskiej, ale również wyeliminowanie pozornego z grona kierowniczego osoby tak znanej i popularnej w Wilnie jaką był Dr hm. P. M. Puciata.

Wyżej wymieniony został zaprzysiężony w lipcu 1941 r. jako żołnierz "Szarych Szeregów" pełniąc utajoną funkcję instruktora Komendy Chorągwi Młodzieżowej "Szarych Szeregów" /"Zawiszacy"/ aż do lipca 1944 r. Nie zerwał on również kontaktów ze swoją drużyną zawsze służąc radą i doświadczeniem w podejmowaniu decyzji związanych z walką z wrogiem w akcjach "małego sabotażu" prowadzenia wywiadu oraz z działalnością kolportażową dodatkowo rozwijaną na Tajnych Kompletach. Z polecenia Kdtą Chorągwi hm. Bolesława Pietraszkiewicza Dr hm. P. M. Puciata zajął się szczególnie jako nauczyciel i instruktor harcerski działalnością w Tajnym Nauczaniu. Działalność ta sprowadzała się do zajęć dydaktycznych ale również do akcji oddziaływania na młodzież w duchu harcerskim nie tylko w nauczaniu ale i agitacji w przyjmowaniu do konspiracyjnych drużyn harcerskich w ramach "Szarych Szeregów". Z podwójnej gry jaką prowadził można rzec iż hm. P. M. Puciata wywiązał się znakomicie. Został On zweryfikowany przez Zarząd Główny Stowarzyszenia "Szarych Szeregów" w Warszawie pod Nr 4783.

Tajne komplety zaczęły się rozwijać po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w czerwcu 1941 r. Nowy Rok na zorganizowanych Tajnych Kompletach rozpoczął się w mieszkaniach nauczycieli oraz w domach rodzinnych poszczególnych uczniów. Na ogół lokale zmieniano, chociaż niektórzy nauczyciele przez cały

6/8

czas trwania nauki 1941 - 1945 przyjmowali uczni u siebie /niejedną grupę/ jak np. p. mgr Helena Obiezierska w domku z ogródkiem na Belmoncie. Dr hm. P. M. Puciata mieszkaniec dużej kamienicy o dwóch podwórkach na ul. Zarzecze 16, gdzie warunki były lepsze z uwagi na duży ruch mieszkańców.

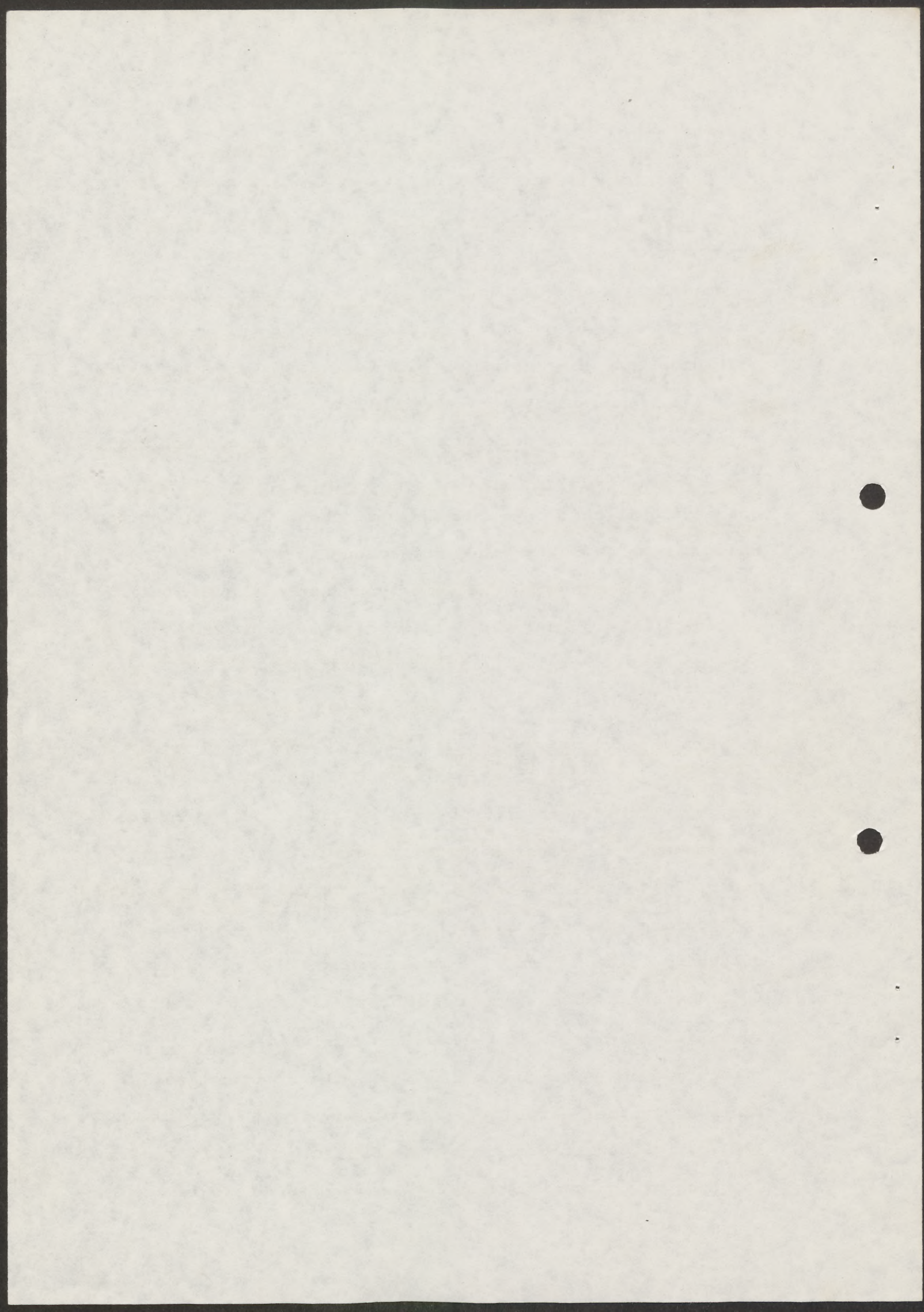
Hm. P. M. Puciata wykładał historię oraz zagadnienia życia współczesnego. Nieraz tak się odbywało, iż w mieszkaniu odbywały się zajęcia dydaktyczne jak też szkolenie konspiracyjne - zależało to oczywiście od stanu osobowego zorganizowanej grupy kompletowej.

Później zaniechano tego rodzaju powiązań z uwagi na konieczność zachowania maksymalnej ostrożności.

Hm. P. M. Puciata prowadził nie tylko wykłady, ale również w mieszkaniu Jego odbywały się wieczorki literacko-muzyczne w pełnej konspiracji i ograniczonym czasie związanym z godziną policyjną.

W lipcu 1946 r. Dr. hm. P. M. Puciata opuszczał z żalem Wilno osiedlając się wraz z rodziną w Toruniu. Tak On jak i wszyscy Wilnianie traktowali swój wyjazd z rodzinnych stron jako czasowy okres emigracji na przetrwanie, a myśl rychłego powrotu nie opuszczała ich w dalszym ciągu. Niestety Państwa Sojusznicze sprzedały nasze ziemie, chcąc się przypodobać ówczesnym władzom Kremla. W październiku 1946 r. Dr hm. P. M. Puciata został adiunktem na Uniwersytecie im. M. Kopernika w Toruniu wykładając m.in. wybrane zagadnienia z historii sztuki powszechnej, dzieje Rosji XIX w., nauki pomocnicze historii nowożytnej uczył też w Gimnazjum im. M. Kopernika do 1951 r. i Liceum Pedagogicznym do 1953 r. Nigdy nie zapomnę Jego postury, wspaniałych wykładów oraz jako człowieka pełne-

71/8

go godności i powagi jak też miłości do bliźniego.

Jego dwaj synowie Jerzy i Mariusz byli członkami zaraz po wojnie zastępu prowadzonego przeze mnie w ramach "Czarnej Szóstki", do której należałem do 1948 r.

Dr.P. M. Puciata był też Z-cą Profesora w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W 1961 r. został zwolniony z pracy. Być może powodem zwolnienia stała się przewlekła choroba uniemożliwiająca dalszą pracę naukową.

Dr. hm. Paweł Mateusz Puciata zmarł 20.04.1980 r. w Toruniu i został pochowany na cmentarzu św. Jerzego przy ul. Gałczyńskiego w Toruniu.

Cześć Jego Pamięci!

Zarys biograficzny opracował

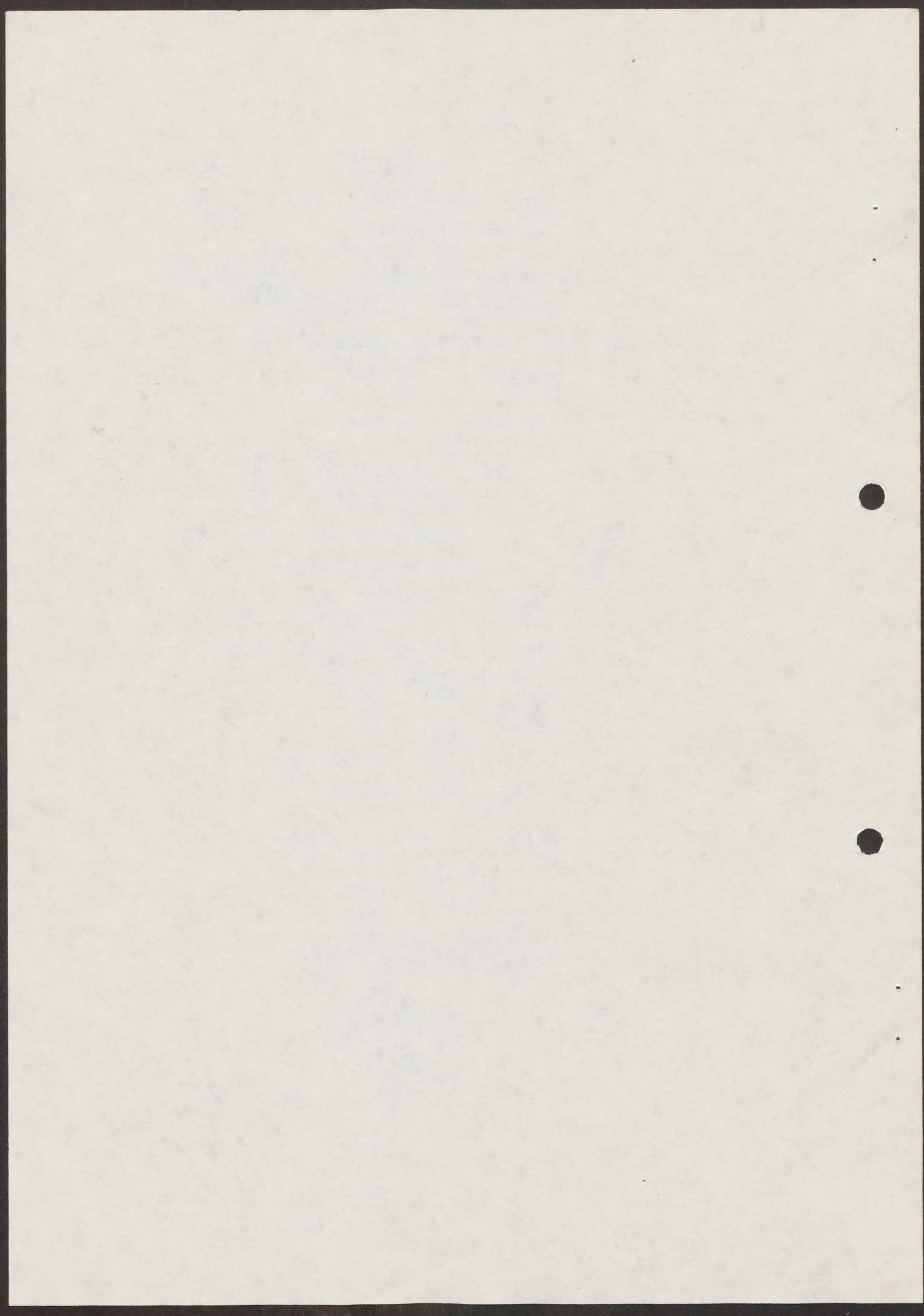
Janusz Wolański
phm Janusz Wolański

W całej rozciągłości potwierdzam dane wykazane w Zarysie Biograficznym dr hm Pawła Mateusza Puciaty przez phm Janusza Wolańskiego

por mgr hm Bolesław Pietraszkiewicz
por.mgr hm Bolesław Pietraszkiewicz
ostatni Komendant Wileńskiej Cho-
ragwi Wileńskiej ZHP -Szare Szeregi od 16 maja 1939 r
i Szef Łączności na Okręg Wileński, na wygnaniu
m.p.

Poznań dn 15.07.1993r

8/8

SZKIC BIOGRAFICZNY SPORZĄDZONO NA PODSTAWIE:

1. A. Wasilewski: Szkic dziejów Wileńskiej Chorągwi Harcerzy /mps/
2. Wilno jako Ognisko Oświaty w latach 1939 - 1945. wyd. Tow. Literackie im. A. Mickiewicza w Białymstoku.
3. Wspomnienia ostatniego Kdta Wileńskiej Chorągwi Harcerzy sprzed wojny, okupacji i obecnie. mgr hm. B. Pietraszkiewicza /mps/
4. Polski Słownik Biograficzny. Tom XXIX str. 335-336
5. Wspomnienia hm. Stanisława Kondratowicza /mps/
6. Rozmowy z synem art. plastykiem Jerzym Puciata. Konsultacje z hm. B. Pietraszkiewiczem, notatki i ustalenia własne.

11

